

ત્રીજી ધોરણ ભણનારી બાળાઓ માટે

ગુજરાતના પ્રસિદ્ધ સાક્ષર

સ્વર્ગવાસી નવલરામ લક્ષ્મીરામ કૃત.

સરકારી તથા ગાયકવાડી કેળવણીબાગમાં ચાલતી

બાળ-ગરમાવળીની નોટ. ૭૬

સર્વ લોક

પ્રસિદ્ધ કર્તાને

સ્વામીનું

જન્મ ૧૮૭૬-૮૭-૮૮-૮૯-૯૦-૯૧-૯૨-૯૩-૯૪-૯૫-૯૬-૯૭-૯૮-૯૯-૧૦૦

બાળાઓ માટેના.

જન્મ ૧૮૭૬-૮૭-૮૮-૮૯-૯૦-૯૧-૯૨-૯૩-૯૪-૯૫-૯૬-૯૭-૯૮-૯૯-૧૦૦

નવેમ્બર

સને ૧૯૦૧.

રચનાર:-સ્વ. જગનલાલ માતીરામ શાહ

પ્રસિદ્ધ કર્તા:-ઈશ્વરલાલ મગનલાલ શાહ.

શાહપોર-સુરત.

સ્વ. જગનલાલ ભાતીરામ શાહ કૃત.

‘બાલ ગરબાવળી’ ની નોટ.

બાળ પ્રાર્થના

પ્રાર્થના=માગણી
આપ=પરે; પોતે
પ્રાણી માવના=સંવર્ણાંશ
પ્રાણી પદાર્થના
શક્તિ=બળ; જોર
માપ=પ્રમાણ
પાય લાગું=પરે લાગું
પ્રથમ=પહેલું
તમ=તમારું
પ્રેમ=હેત; પ્રીત
અમપર=અમારાપર
રહેમ=દયા; મહેરબાની
ક્ષમ=કૃશળ; આરોગ્ય;
શરીરે સુખી
કુશળ=આરોગ્ય; શરીરે
સુખી
ભાંડું=સગાં; ભાષ્યેન
સાથ=ટોળું

વસ્ત્ર-લુગડાં
આલજો=આપજો.
સંકટ=દુઃખ; પીડા
ટાળજો=મટાડજો; દૂર
કરજો.
વાલ=હેત
સુબુદ્ધિ=સારી બુદ્ધિ
કાપો=કાઠી નાખો
કુતર્ક=નકારા વિચાર
કૃયાત=નકારી ચાલ
સેવ-સેવા; ચાકરી
ટેવ=આદત
હરો=લઈ લો
અહમેવ=અહંકાર; ગર્વ
માયાળુ=માયાવળા
મીઠાં=મધુર
ખેલ=વાણી; શબ્દ.
ભાવ=હેત; પ્રીતિ
નિભાવ=ટકાવ; ગુજરાન

સુમાર્ગ ખરો રસ્તો
દિલ=મન; અંતર
વસાવ=રખાવ
પરમારથ=પરે પકાર;
પારકાનું ભલું કરવું તે
પૂર્ણ પૂરેપૂરો.
અસન=ટેવ; આદત
લગાડજો=પાડજો
અંતર=મન
કિંદાડજો=ખેલજો;
ફેલાવો કરજો
શુદ્ધ=ચોક્કસ
જોગ=લાયક

નિશાળે જતી

છોડીનું વર્ણન.

વર્ણન=હકીકત; વાન
વાલી=ધારી
છોટી=નાની

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કાપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૧૦૩

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ડાખજાજાવળી જી જી૨

વિગ્રહ ૫૩૪૩: ૮૪૩: ૩૦: ૬૫

ડા'પણુ=સમજણુ.

રાઢો=કળઓ

દાઢો=દિવસ; દહાડો

વાંણુ=મળરકામાં;
પરોઢીએ.

નિલ=દરરોજ; હંમેશાં

પ્રીતે=હોંસથી; ખુશીથી

લાવે=હોંસથી.

ચૂકે=જૂલે; વિસરે

કો કાગે=વખતે.

સિલેટ=પથરપાટી;
રસેટ

સાહી=પકડી; ઝાલી

દીસે=દેખાય

હમઠમ=હરખાતી હર-
ખાતી

સરસ=સારી

હરે છે=નક્કી થાય છે.

વાતો=વારતાઓ

હરખ=આનંદ; ખુશાલી

સરવને=બધાને; સર્વને

રસાળી=રસવાળી

ખોલ=જાળ; વાણી.

મન ગમે=મનને પસંદ
પડે.

છાડીઓની ઉમણી.

ઉમણી=મિજબાની

અલીઓ=ખેતો

હળમળ=સંપી

કો=કોઈ

આણી=લાવી

ખોળી=શોધી

ખજડી=એડી; ખોટલી

સસ્તા=સોંધાં

ખોરાં=વાસ ખારતાં

કોકડી=સુકી રાયણુ

દ્રાક્ષ=દરાખ

ખર્જૂર=ખરજૂર

ખર્જૂર સરખી=ખરજૂના

ચોસલા જેવી.

હરખી-ખુશી થઈ

ક્રમે=ક્રોઈ પણ રીતે

હાર્યો=ભાગ્યો.

ખપે=કપયોગમાં આવે;

કામ લાગે.

મમરા ખે જાતના થાય

છે ખારા ને મોળા

ગટ કરી ગયા=ખાઈ
ગયા.

પાંચ પકવાન=લાડવા,

દહીંતરાં, જલેખી,

ફરસીપુરી, સુગંધણી
મગેરે.

જલ સળવળ=મોંમાં

પાણી આવે, ખાવાનું

મન થાય.

મળમળનું=ધીથી નીતરતું

મોં બળતું=તીખું તંમ-
તંમતું.

ખેખો=પોસ

ખારેક=સકું ખજુર

સેકયો=શેકેલો

છાનું=ચોરીને

છુપાવી=સંતાડી.

વાળી=મોકલી; કાઢી

રાતી=રડતી

ખિચારી=મરીખ

પાસ=પાસે
મિત્રબાની=ઉગણી.

ગુજરાતનો વનરૂપતિ
વૈભવ.

ભાગ ૧ લો.

વૈભવ શોભા
રૂડો=સારો
મુલક=દેશ
જગદીશ=પરમેશ્વર.
ધડયો=બનાવ્યો
લીલા લહેર=આનંદ
ધન=પૈસા
ધાન્ય=અનાજ
ભૂધર=પરમેશ્વર
જાલર=વાલ
જાઝા=ઘણા
કળશી=૧૬ મણનો
બોજો
કાચું સોનું=કાચો
કિંમતી માલ
કાચું=ગ્રાફી; મણા
ફિરતાર=બનાવનાર;

પરમેશ્વર
કૃપા=મહેર; દયા
ભરતખંડ=હિંદુસ્તાન
ભારે=ઘણી
ભૂસ=ચૂક
ભુંડી=ખરાબ; નકારી.
દળદર=ગરિબાઈ
માલી=માં
દળદર માલી હુખી ગયાં=
ગરિબાઈમાં આવી
પડ્યાં
બેલ=શબ્દ
જનમ=જિંદગી
હુન્નર=કળા
ગુઠો=ખોટો
મમત=જીદ; આપમત
ગાડરવટ=ઘેટાની માફક.
ધર્મી=અદેખાઈ
તાણે=કરે.
દાઝ=લાગણી
ધુમો=ફરો
ગર્વે=અહંકારથી.
ગરબો=આખાદ; સુખી;

ચઢિઆતો
સ્વદેશ=પોતાનો દેશ
વાંચ્છો=મચ્છો; ધારો
સજી=રાખી
વિધામાત=સરસ્વતી
મદમાતા=અહંકારમાં
છાકેલા
કમરડશી=કેડ બાંધી
ખૂંખારી=આળસ દૂર
કરી
બહાર પડો=મેહાન પડો;
પ્રખ્યાત થાઓ; તૈયાર
થાઓ
ફતેહ=જીત; જય
ધારી=વિચારી
ગુજરાતનો વનરૂપતિ
વૈભવ.
ભાગ ૨ જો.
બગીચો=બાગ.
ફાલ્યો=ફળ ફૂલવાળો
થયો.
ફુલ્યો=ખીલ્યો

અખ્યાત=અજ્ઞાતો
 ઝુંડ=જથો
 દીસે=દેખાય
 હરખી=આનંદ પામી
 હસે=ખુશી થાય
 ઘટા=ફેલાવો; ભરાવ
 યોગમ=ચારે બાજુએ
 સેના=લશ્કર
 હારોહાર=હારઅંધ
 મણા=ખામી; કસર
 છાયા=શીળો
 ભુંડી=નકારી
 ખીલ્યું=ખીલી રહ્યું
 અમૂલ્ય=જેની કિંમત
 થઇ શકે નહિ તે
 ખુધ=ખુદિ; અકલ
 હિણા=વગરના
 ખપ=કામ
 ખરે=ખચિત; નડકી
 વાંક=ચુનો; તકસીર
 કાંઝે=કાંધ પથુ
 શેલડી=શેરડી
 ઝુકે=નમે

કુંભસ્થળ=હાથીના મા-
 થાની વચમાંનો ઢેકો
 ઝવાહિર=રત્ન
 ગાઉ=વખાણું; તારીફ
 કરે
 કદંબ=એક જાતનું ફૂલ
 ઝાડ. એ ઝાડપર શ્રી
 કૃષ્ણ ભગવાને ગો-
 પીના લુગડાં લઇ
 મૂક્યાં હતાં
 ઝીલી=ટકાવી
 ખરે=પથુ; નક્કી
 જમરખી=જામરખી
 કદળી=કેળ
 પપાઉં=પપનસ
 મઝાદાર=લહેજતદાર;
 સ્વાદિષ્ટ
 ગુજરાતનો વનસ્પતિ
 વૈલય.
 ભાગ ૩ બે.
 મઝા=આનંદ
 સુગંધ=સારી વાસ
 સજની=ખેન

રંગીબેરંગી=તરેહ
 તરેહના રંગના
 આંખ વળગે=આંખને
 ગમે
 બે'કી=મહેકી; બહેકી;
 મધમધ થઈ
 ગુણી=ગુણુકારી
 મધમધી=બહેકી
 સોરમ=પીમળ; વાસ
 ચોપાસ=ચારે તરફ
 સોહામણાં=શોભિતાં
 કેસડાં=ખાખરનાં ફૂલ
 સુરજફૂલ=સુરજમુખીનાં
 ફૂલ
 પૂડે=પાછળ
 ચાંદાસુ=ચંદ્રમા સાથે
 હાસુ=હસવું
 હાસુ આવે=ખીતે
 તુરી=પીપી; સરજાઇ
 બનિયા=બન્યા
 પુકારે=બૂમ પાડે
 વૈભવ=લીલા; શોભા
 ઈશ=પરમેશ્વર

લીલા=શોભા
 વાસ=રહેઠાણ; મુકામ
 જગદીશ=પરમેશ્વર
 સભર ભર્યો=પુરેપુરે
 ફેલાયો
 ભાગ્ય=નસીબ
 ભવ=દુનિયા
 સાર=મતલબ
 સર્યો=ગયો
 નિશાળનું વર્ણન.
 વર્ણન=હકીકત
 પામ લાગુ=પગે લાગુ
 ભાગ=મટાડ; ફર કર
 મુખ=મોઢે
 બે'નપણી=સહીઅર
 મનમોજે=પ્રુશીથી
 ગીત=ગાયન
 રૂપાળા=શોભિતા
 ઉમંઝ=હોંસ; ઉલટ
 ખેળવણી=રમકડાં

ખુશકાર=ખુશ કરનાર
 રીઝી=ખુશી થઇ
 ચળકતે=ઝળકતે
 બાળા=છોકરી
 નકશો=ગામ કે દેશનો
 ચિતરેલો નમુનો
 નવરંગી=તરેહ તરેહના
 રંગના
 તકતકતા=ચકચકતા
 બલા=સારા
 તપ્તાં=આરસા
 ભેરવ્યાં=ટાંગ્યા
 ચકર ચકર=ગોળ ગોળ
 સખી=બેનપણી
 સંગે=સાથે
 મતિ=બુદ્ધિ
 રંગે=પ્રુશીથી
 મઝા=આનંદ
 રમ=છુટ્ટી
 માયા=હેત; પ્રીત

પરે=ઉપરે
 શાંત=ધીરા
 મીઠું બાખે=મીઠાં વ-
 ચન ખેલે
 છટા=ચાલાકી; ખુખી
 ત્યાંહી=ત્યાં
 ચોટે=વજ્રે
 છાહી=છવાઈ; પથરાઈ
 અહાવી=આવી
 મોજ=મજા
 રહે=સુંદર
 ભાગ્ય=નસીબ
 જાગે=ઉઠે
 ભણુતર=વિદ્યા
 વણુ=વગર
 પશુ સરખાં=ઢોર જેવાં
 નર=પુરુષ
 નાર=સ્ત્રી
 અપાર=ધણીજ
 નિરખ્યાં=જોયાં

ત્રીજી ચોપડીના “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” ત્રણ આનાલ

બાળકોની માગણી.

સમજાવતી-હે પરમેશ્વર ! તમે સઘળાંજ પ્રાણી પદાર્થનાં માખાપ છો, માટે હું માગું તે આપો, તમારા બળનું કાંઈ માપ નથી, હે પરમેશ્વર ! હું પગે લાગીને આટલું માગું છું. (૧) પહેલાં હું તમારો પ્યાર માગું છું. તમે અમારા પર મહેરબાની રાખો, તમારી મહેરબાનીથીજ અમે શરીરે સુખી રહીએ, માટે હે પરમેશ્વર ! હું પગે લાગીને આટલું માગું છું, હે પરમેશ્વર૦ (૨) હું મારી મા શરીરે સુખી રહે એવું માગું છું, મારા બાપા શરીરે સુખી રહે એવું માગું છું; મારાં સગાં વહાલા અને બાઈબેનો શરીરે સુખી રહે એવું હું માગું છું, હે પરમેશ્વર૦ (૩) હું માગું છું કે અમારું પોષણ કરજો, વળી અનાજ, લુગડાં અને આબરૂ પણ આપજો; અને બધાં માણસનાં દુઃખ મટાડજો, હે પરમેશ્વર૦ (૪) હું હેત લાવીને માગું છું, કે હું બાળકને તમે સારી બુદ્ધિ આપો; અને નહારા વિચાર તથા નહારી રીતભાતને કાઢી નાખો હે પરમેશ્વર૦ (૫) હું માખાપની સેવા અને હંમેશાં સાચું બોલવાની ટેવ માગું છું; વળી માગું છું કે મારા મનમાંનો અહંકાર કાઢી નાખો, હે પરમેશ્વર૦ (૬) હું માયાળુ સ્વભાવ, મીઠી વાણી અને બધાપર હેત રહે એવું માગું છું, કે જોથી દુનિયામાં મારું યુજરોન થાય. હે પરમેશ્વર૦ (૭) હું માગું છું, કે મને ખરો રસ્તો (મોક્ષનો માર્ગ) બતાવો અને મારા મનમાં દયા રખાવો; વળી પારકાનું પુરેપુરું બહુ કરાવો, હે પરમેશ્વર૦ (૮) હું માગું છું, કે મને બાણવાની ટેવ પાડજો, અને મારા મનની આંખો ખુલ્લી કરજો, મતલબ કે ખરું જોતું સમજવાની બુદ્ધિ આપજો, વળી સાચનો ચોકખો સુરજ ઉઠાડજો મતલબ

કે હું સાચું બોલું છું એવી આશ્વસનો ફેલાવો કરજો, હે પરમેશ્વર
(૯) મેં ઉપર પ્રમાણે જો જો માગ્યું તે તારી પાસે માગવાને હું
લાયક છું અને તમે આપ છો તેથી આપવા જોગ છો, હવે મને
જો જો આપવા લાયક હોય તે આપો, હે પરમેશ્વર ૧૦

નિશાળે જતી છોકરીની હકીકત.

સમજુતી—મારી વહાલી બેન બહુ નાની છે, પણ સમજણમાં
મોટી છે મતલબ કે સમજણ વધારે છે. (૧) મારી વહાલી બેન
કચ્છો કરતી નથી, અને આખો દિવસ હસતીજ હોય છે મતલબ
કે હસમુખી છે. (૨) મારી વહાલી બેન મળસ્કામાં વહેલી અને
બધાથી પહેલી ઉઠે છે. (૩) મારી વહાલી બેન દરરોજ દાંતણુ કરે છે,
ને ખુશીથી નહાય છે. (૪) મારી વહાલી બેન ચોટલો ઓલાવે છે
ને રોજ કપાળ લુછાવે છે. (૫) મારી વહાલી બેન ૧૦૦ સુધી ગણે
છે અને હોંસથી ‘બૂ પા.’ શીખે છે. (૬) મારી વહાલી બેન નિશાળે
જાય છે અને કોઈ દિવસ નિશાળે જવાનું ચૂકતી નથી. (૭) મારી
વહાલી બેન સ્લેટ પકડે છે અને બહુ સમજુ દેખાય છે. (૮) મારી
વહાલી બેન પેન માગે છે સારે બધાને વહાલી લાગે છે. (૯) મારી
વહાલી બેન હાથમાં ચોપડી લે છે, અને દરખાતી દરખાતી ચાલે છે.
(૧૦) મારી વહાલી બેન લેસન કરે છે તેથી બધામાં નકંડી સારી
ગણાય છે. (૧૧) મારી વહાલી બેન વારતાઓ વાંચે છે તેથી બધાને
ખુશાલી ઉપજે છે. (૧૨) મારી વહાલી બેન તાળી લઈને (તાળ
સાથે) રસાળી ગરબી ગાય છે. (૧૩) મારી વહાલી બેનની મીઠી

વાણી જેવી મેં દુનિયામાં કોઈની મીઠી વાણી સાંભળી નથી. (૧૪)
મારી વહાલી બેન તમે વહાલા લાગો છો માટે તમને પસંદ પડે તે
માગી લો.

છાકરીઓની મિજબાની

સમજૂતી—સૌ બેનો સંપીને આવો. આજે આપણે મિજબાની
કરીએ, બધાએ ધરમાંથી કાંઈક કાંઈક ખાવાનું લાવો, આજે આપણે
ઉજાણી કરીએ. (૧) કોઈ સેકેલા ચણા અને કોઈ ઘાણી લાવી, આજે
કોઈ કોપરું ને ખાંડ લાવી. આજે (૨) કોઈ ખગુર શીધી લાવી. આજે
કોઈ ચારોળી ખાતી ખાતી આવી. આજે (૩) કોઈ કહે છે એ તો
ખોટેલી છે. આજે કોઈ મીઠી બદામો લાવી. આજે (૪) કોઈએ સોંઝા
પરતાં આપ્યા, આજે એ તો ઘણાંજ ગોરાં છે એમ સૌએ કહ્યું. આજે
(૫) કોઈ સુકી રાયણો તો કોઈ દગખ લાવી, આજે કોઈ આખો
મૂળો લાવી. આજે (૬) કોઈ બરફના ચોસલા જેવી બરફી લાવી,
આજે તે જોઈ બાળકોએ ખુશી થઈ કહ્યું. આજે (૭) કોઈ ખુશીથી
પેડો લાવી, આજે પણ તે કોઈથી કેમે કરી બાગ્યો નહિ આજે
(૮) પણ તે પત્થરથી બાગ્યો. આજે કોઈ સારો લાડવો લાવી, આજે
(૯) કોઈ કહે છે એ અમારા કામમાં નહિ આવે. આજે ત્યારે કહ્યું
કે એ તમને નહિ મૂકીએ, આજે (૧૦) કોઈ સકરપારા લાવી,
આજે તો કોઈ ગોળપાપડી અને ખારા મમરા લાવી. આજે (૧૧)
કોઈ પસંદ પડે તેવા ગાંઠીઆ લાવી. આજે તે તો રમતાં રમતાંજ
ખાઈ ગયાં આજે (૧૨) કોઈ પાંચે પકવાન લાવી. આજે તે જોઈ

નડકી મોંમાં પાણી આવે મતલબ કે ખાવડું મન થાય. આજે (૧૩) કોઈ ધીથી નીતરતું દળ અને મગદળ લાવી, આજે કોઈએ તીખું તંમતંમતું અથાણું આણ્યું. આજે (૧૪) કોઈ ખોખો ભરી ખારેક લાવી. આજે કોઈ શેકેલો પાપડ લાવી. આજે (૧૫) કોઈ કાંઈ ચોરીને સંતાડતી લાવી. આજે તે જેવી આવી કે તરતજ પાછી મોકલી. આજે (૧૬) અને તેને કહ્યું બેન એ તો ચોરી કહેવાય. આજે કહ્યા વગર ધરમાંથી કાંઈ પણ લાવવું નહિ. આજે (૧૭) એટલામાં એક ગરીબ છોકરી રડતી આવી. આજે અને કહ્યું કે મારી મા કાંઈ આપતી નથી. આજે (૧૮) એને હેતથી પાસે બેસાડી. આજે અને બધાએ ઉગમણી કરવા માંડી. આજે (૧૯) બધા હેતથી વહેંચીને ખાય છે, આજે અને કહે છે કે ખાઈ પી રહ્યા પછી મર્યા ગાવા માંડીએ. આજે (૨૦)

ગુજરાતની વનસ્પતિ શીલા. ભાગ ૧.

સમજીતી—ગુજરાત દેશ સારો છે, સારો છે, સારો છે. પરમેશ્વરે એને દુનિયામાં સારો બનાવ્યો છે. (૧) જ્યાં જુઓ ત્યાં આનંદ આનંદજ છે, કારણ કે પરમેશ્વરે પૈસા અને અનાજની મહેરબાની કરી છે. (૨) ધણી જાડ, બાજરી, બાત, ધઉ, ચણા, વટાણા અને વાલ થાય છે. (૩) વળી જ્યાં ધણી તુવેર, મગ, ચોળા, મઠ, અડદ, મકાઈ અને જવ ધણું થાય છે. (૪) અને વળી દીવેલી, તલ, અળસી વગેરે. ચીજો હજારો હજાર કળશી પાકે છે. (૫) હું ખરું કહું છું, કે એ ગણે ગણી શકાય એમ નથી, ગુજરાતમાં તમામ

જાતનો કાચા સોના જેવો કીમતી માલ પુષ્કળ થાય છે. (૬) પરમેશ્વરે કાંઈ પણ ખામી રાખી નથી, પણ ઉલટી હિંદુસ્તાન ઉપર ધણી મહેરબાની કરી છે. (૭) હે ભાઈ ! આપણીજ મોટી ભૂલ છે, કે આપણે ગરિબાઈમાં આવી પડ્યા છીએ. (૮) જો આવો ફળદ્રુપ મુલક ખીજાને મળ્યો હોય તો જિંદગીમાં તે દુઃખ શબ્દ જાણેજ નહિ. (૯) લોકો પોતાની બુદ્ધિથી કંઈ પણ હુજર પરદેશમાંથી શીખી લાવતા નથી, અને ઘેટાની માફક ખોટી જીદ કરે છે મતલબ કે આપદાદાના ધંધામાં કંઈ સુધારો કરતા નથી. (૧૦) આપમત, આજસ અને અદેખાઈ એ બધું છોડી દો, અને દેશની લામણીને માટે અભિમાન રાખી બધે ફરો, મતલબ કે પરદેશમાં મુસાફરી કરો (૧૧) અહંકારથી (સ્વદેશાભિમાનના અહંકારથી દેશ પાછો ચઢિઆતો કરો, અને સૂતાં બેસતાં પોતાના દેશનું સુખ ધૂંઝો (૧૨) સંપ રાખીને, સરસ્વતી દેવીને યાદ કરીને, હુજર કળામાં અભિમાનથી છોકલા થાઓ, મતલબ કે હુજર કળામાં મગ્યા રહો. (૧૩) કેડ બાંધીને જરાવારમાં આજસ દૂર કરીને તૈયાર થાઓ તો હું વિચારીને કહું છું કે તમારી જીત છેજ. (૧૪)

ગુજરાતી વનસ્પતિની શાલા. ભાગ ૨.

સમજાવતી—ગુજરાત ખરેખરો બાગજ છે, અને ઘણા ફળ-ફૂલવાળો હોવાથી જાણીતો થયો છે. (૧) જ્યાં ઝાડોના ઘણા જથ્થા માલમ પડે છે, જેને જોઈને મન આનંદ પામી ખૂશ થાય છે. (૨) વડ ચારે તરફ ફરતો ફેલાવો કરે છે, તેની નીચે લસકર ઉતરતું હતું.

(૩) હારખંધ ધણા આંખાઓ ડાગે છે, કહો કે કેરીના સ્વાદમાં કાંઈ ખામી છે ! (૪) લીમડાનો શીળો સારો છે, સારો પણ આમલીની પ્રીતિ નહારી છે. કારણ કે લીમડો કડવો છે પણ તે અને તેની હવા યુલ્કારી છે, આમલી ખાટી છે અને તે ને તેની હવા રોગ ઉપજવનારી છે. (૫) કપાસનો છોડ કેવો સારો છે ! એ પોતે નાનો છે પણ દુનિયાને ઢાંકનારો છે, કારણ કે રૂનાં લુગડાં અને છે ને તે આખી દુનિયા પહેરે છે. (૬) આ ખસખસનું ખેતર કેવું ખીલી રહ્યું છે ! જેના રસનું ધણું કીમતી અરીણુ અને છે. (૭) અડકલ વગરના માણસો જે વગર કારણે (શોખને માટે) ખાય, તો નકકી મરેજ, એમાં એનો કાંઈપણ વાંક નથી. (૮) આ ઉભી શેરડીઓ કેવી શોભે છે ! જો, જો, એની ચમરીઓ કેવી નમે છે ! (૯) પેલું ફણસનું ફણ કેવું મોટું છે ! તે હાથીના માથાની વચ્ચેનાં ટેકા જેવું દેખાય છે. (૧૦) જો, જો, બધાં ઝાડો રતનાંજ છે મનલખ કે ધણાં કીમતી છે, હું કોના વખાણુ કરું અને કોના ન કરું. (૧૧) આસો-પાલવ, કદમ, પીપળ, ખાલી અને જાણે આકાશને ટકાવી રહ્યું હોય એવું ઉંચું તાડનું ઝાડ પણ છે. (૧૨) વાંસ, સાગ, સરગવો, બાવળ, ખાખર, ખજૂરીઓ, અને બાવળનાં ઝાડ પણ છે. (૧૩) જમફળી, કમરખી, બોરડી, સીતાફળી, કેળ, અને દાડમડીઓનાં ઝાડ છે. (૧૪) કોહી, રાયણુ, લોંબુ, જાંબુ, નારંગી, અંજીર, અને શેતૂરનાં, લાંબા ફળ તું જો. (૧૫) વળી પપનસ, ફાલસાં અને દ્રાક્ષો એવાં લાખો સ્વાદવાળાં મેવા થાય છે. (૧૬)

બીજા ધોરણની સૃષ્ટિજ્ઞાનની પ્રશ્નોત્તરમાળા.

ગુજરાતની વનસ્પતિની શોધા. ભાગ ૩.

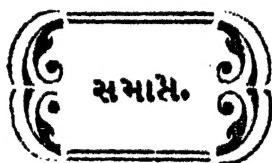
સમજાવતી—હે બેન ! ફૂલનો આનંદ તો આપણા ગુજરાત દેશમાંજ છે. કારણ કે તેમાં સોના જેવી શોભા અને સારી વાંસ એ બંને છે. (૧) ફૂલો કેવાં તરેહ તરેહનાં રંગનાં છે. તે બીડીને આંખે વળગે એવાં છે મતલબ કે તે આંખને વારંવાર જોવા ગમે છે. (૨) વળી તેની ખુશબો એવી સારી આવે છે, કે તેથી આખો ગુજરાત દેશ બહેક બહેક થઈ રહે છે. (૩) જીંદ, જાઈ, કેટકી, સાહેલી, પારિજાતક, ચંપો અને ચંપેલીનાં ફૂલ છે. (૪) ગુણકારી ગુલાબ, મોગરો, બટમોગરો, ગુલછડી, તગર, તુળશી અને ડમરાનાં છોડ પણ છે. (૫) ચારે તરફ જંગલો ફૂલોથી મધમધ થઈ રહ્યાં છે, ફૂલોનું નામ લેતાં વારંવાર કેવી સારી વાસ આવે છે ! (૬) પાણીમાં કમળનાં ફૂલ ચારે તરફ કેવાં ખીલી રહ્યાં છે ! સાંજે ગુલાબાસના ફૂલ કેવાં શોભિતાં લાગે છે. (૭) આ ગુલાબાસના ફૂલ કેવાં શોભી રહ્યાં છે ! કેસુડાનાં તથા કસુંબાનાં ફૂલ વહાલાં લાગે છે. (૮) હે બેની ! પેલાં સુંદર સુરજમુખી ફૂલ સુરજની પાછળ પ્રેમથી કેવાં ફરે છે ! (૯) પોયણીનાં ફૂલ ચંદ્રમા સાથે પરણેલાં છે, તેથી જ્યારે તે ચંદ્રમાને જુએ છે ત્યારે તે ખીલે છે. (૧૦) કરેલાં અને તનમનીયાનાં ફૂલ મળનાં ખીલ્યાં છે, અને ધંતુરાનાં ફૂલ પીપી જેવાં બનેલાં છે, (૧૧) જાણે વન પરમેશ્વરની લીલા પોકારતું હોયની ! વનની શોભામાં પણ પરમેશ્વરનું રહેઠાણ છે. (૧૨) જ્યાં જોઈ છું ત્યાં પરમેશ્વર પુરેપુરો ફેલાયો હોય, એમ લાગે છે. નવલરામ કવિ કહે છે, કે માફ સાર નસીબ કે હું દુનિયાના સાર તરફ ગયો, મતલબ કે દુનિયાનો સાર મેં કહી બતાવ્યો.

નિશાળની હકીકત.

સમજીતી—મા, હું તને પગે લાગીને કહું છું કે તું મને નિશાળે મૂક; મા, હું મોટેથી માગી લઉં છું કે મારા બહુવાના કોડ તું પુરા પાડ. (૧) મા, મારા જેવડી મારી ધણી સહીબરો જો, જો, ચોપડીઓ લઇને બહુવાને જાય છે. (૨) મા, જો, જો, એ કેવી આનંદથી નિશાળે જાય છે ! હે મા ! ત્યાં જો જાય તો દરરોજ ગીત ગવાય છે. (૩) મા, ત્યાં શોભિતા રંગની (રંગાકારની) એક પેટી ભરેલી છે, હે મા ! તેને ત્યાં બેસી હોંસથી જુઓ છે. (૪) મા, બીજી પેટી ખુશ કરે એવાં રમકડાંની છે. મા, જેને માણસો ખુશીથી આકારની પેટી કહે છે. (૫) મા, વળી ત્યાં શોભિતા ઝળકતા ચોકઠામાં ઘણા લખોટા પરોવેલાં છે તે વડે છોકરીઓ ગણે છે. (૬) મા, તરેહ તરેહના ઝગઝગતા રંગવાળા નવા નકશાઓ સારી રીતે કોંને ટંગાવ્યા છે તે જાણે આરસા હોયની ! (૭) મા, ત્યાં એક ચીતરેલો ગોળો (પૃથ્વીનો ગોળો) ચારે તરફ ફરી શકે એવો છે, મા, સાચું કહું છું કે ખરેખર તે ચક્ર ચક્ર ફરે છે. (૮) મા, હું એક દહાડો મારી બેનપણી સાથે ત્યાં ગઈ હતી, મા, તેજ દિવસથી ખુશીથી બહુવાની મરજી થઈ. (૯) મા, નિશાળમાં તો બહુવાની મજા છે, મા, ત્યાં એક વાગે રમવાની રજા મળે છે. (૧૦) મા, ત્યાં મહેતાજી બધાપર ધણી માયા રાખે છે, મા, મહેતાજી હંમેશાં ધીરા સ્વભાવથી મીઠું બોલે છે. (૧૧) મા, ત્યાં શીખવવાની કેવી ખુબી છે ! મા, ચારે તરફ ઘટા છવાઈ રહી છે તેથી ત્યાં બહુવામાં મન ચોંટે છે. (૧૨) મા, આવી નિશાળે બહુવા જવું એ તો આનંદજ. મા, ત્યાં હંમેશાં રમ્યા કરતાં

બણવું મને છે. (૧૩) મા, જો નિશાળ ખહારથીજ લલચાવે એવી છે, હે મા, જો ત્યાં જઈને હોંસથી બણીએ તો નસીય ઉઘડે. (૧૪) મા, વિદ્યા વગર સ્ત્રી અને પુરુષ ટોર સરખાં રહે છે, મા, મેં બણતરમાં ધણાંજ સુખો જોયાં છે. (૧૫)

લાખા શુદ્ધિનું અપૂર્વ પુસ્તક
આળપોથીથી પાંચમી ચોપડી સુધીના “ડિક્ટેશન શિક્ષક”
બીજા ધોરણની સૃષ્ટિજ્ઞાનની પ્રત્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.
કર્તા-સ્વ. છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપોર—મુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા-ઈશ્વરલાલ મગનલાલ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

મુદ્રક:-નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.

મુદ્રણાલય:-ધી ‘શંકર’ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ચૌટાપૂલ ટાંકી પાસે—મુરત.

આવૃત્તિ ૪ થી.

નકલ ૧૦૦૦

સને ૧૯૩૧.

૨૧૦ જગનલાલ શાહ શ્રીરામ શાહ કૃત

ડિક્ટેશન શિક્ષક ભા. ૧ થી ૫.

આળખાથીના બે આના.

ભા. ૧ પહેલી ચોપડીના. અઢી આના.

ભા. ૨ બીજી ચોપડીના. ત્રણ આના.

ભા. ૩ ત્રીજી ચોપડીના. ત્રણ આના.

ભા. ૪ ચોથી ચોપડીના. ત્રણ આના.

ભા. ૫ પાંચમી ચોપડીના. ચાર આના.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” માં શું શું છે ?

૧] પાઠ્યાર અથવા શબ્દો.

૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.

૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.

૪] જોડાક્ષર. ૫] મળતા જોડાક્ષર.

૫] પરીક્ષાના ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો.

ગુજરાતની સામાન્ય ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૩ આના.

ધોરણવાર છુટા “મુખ્યગણિત શિક્ષક” તૈયાર છે.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ. એન્ડ કો. કૃત. અર્થની નોટો.

પહેલીના અર્થ ૦-૨-૬ છઠ્ઠાના અર્થ ૦-૮-૦

બીજીના „ ૦-૪-૦ સાતમીના „ ૦-૧૦-૦

ત્રીજીના „ ૦-૫-૦ કન્યા ૧ લીના „ ૦-૪-૦

ચોથીના „ ૦-૭-૬ કન્યા ૨ જીના „ ૦-૫-૦

પાંચમીના „ ૦-૮-૦ કન્યા ૩ જીના „ ૦-૭-૦

સોલ એજન્ટ:-ઈશ્વરલાલ મગનલાલ શાહ. શાહપોર-મુરત.

